

چگونه روزنامه‌نگار شویم؟
به دنیای روزنامه‌نگاران خوش آمدید

احمد توکلی

www.ketab.ir

سرشناسه:	توکلی، احمد، ۱۳۳۶ -
عنوان و نام پدیدآور:	چگونه روزنامه‌نگار شویم؟: به دنیای روزنامه‌نگاران خوش آمدید؛ احمد توکلی.
مشخصات نشر:	تهران: ثانیه، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری:	۱۱۲ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۷۲۵۹-۲۲-۱
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیمپا
موضوع:	روزنامه‌نگاری — دستنامه‌ها
موضوع:	Journalism -- Handbooks, manuals, etc.
ردیفی کنگره:	۱۳۹۵ چ ۸ / ت ۹ / PN۴۷۷۵
رده‌بندی دیویی:	۰۷۰/۴
شماره کتابشناسی ملی:	۴۲۷۹۵۹۷

چگونه روزنامه‌نگار شویم؟

احمد توکلی

چاپ دوم
تابستان ۱۳۹۵
تعداد: ۱۰۰۰
باختر
نقشینه

طراح جلد
چاپ اول
تعداد
لیتوگرافی
چاپ و صحافی

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۵۹-۲۲-۱

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

تهران، سعادت‌آباد، خیابان علامه جنوبی، خیابان ۲۶ شرقی، پلاک ۲۰، واحد ۴

تلفن: ۰۹۱۲۳۰۹۵۴۵۱

www.saniehpress.ir

قیمت: ۹۰۰۰۰ تومان

فهرست

۹	چند نکته
۱۱	مقدمه
۱۵	۱. به دنیای روزنامه‌نگاران خوش آمدید
۱۸	اصول اولیه حرفه روزنامه‌نگاری
۱۹	اصل صداقت
۲۰	اصل شجاعت
۲۳	اصل خلاقیت
۲۳	مشخصات افراد خلاق
۲۶	چند توصیه کلیدی
۲۹	از استاد پرس
۳۷	۲. پای‌بندی به اصول حرفه‌ای
۳۷	تعهد به مخاطب (مردم)
۳۸	تعهد به همکاران
۳۸	صبور باشید
۳۹	دوست‌یابی
۴۰	بدگویی دیگران ممنوع
۴۰	دوست داشتن همکاران
۴۱	احترام به دیگران

- متواضع باشید ۴۲
- پرسیدن عیب نیست ۴۲
- زود رنج نباشید ۴۳
- اعتراف به اشتباه ۴۴
- از استاد پرس ۴۵
- مدیریت استرس و بحران‌های کاری ۵۱
- داستان: دوغ و دوشاب! ۵۴
- تجهیز به مدیریت رسانه (سازمان) ۵۴
- پیروی از قوانین ۵۶
- صادقانه کار کنید ۵۶
- مشارکت در کارها ۵۷
- از استاد پرس ۵۸
۳. محیط دانشگاه ۶۵
- چالش‌های محیط دانشگاه ۶۶
- وظیفه دانشجوی روزنامه‌نگاری چیست؟ ۶۶
- توصیه‌هایی برای برنامه‌ریزی حرفه‌ای ۶۷
- دانشجویان روزنامه‌نگاری و بازار کار ۷۲
- از پول خبری نیست؟! ۷۳
- شما دانشجوی ارتباطات یا فارغ‌التحصیل این رشته هستید؟ ۷۴
- از کپسول آموزشی استفاده کنید ۷۵
- از استاد پرس ۷۶
۴. در آغاز راه ۸۱
- یافتن راه‌های نفوذ ۸۱
- از در بیرون‌تان کردند، از پنجره وارد شوید ۸۲
- روزنامه‌نگاری ۲۴ ساعته است ۸۴
- کارتان را جدی بگیرید ۸۵
- رقابت‌جو باشید ۸۷
- از استاد پرس ۸۹
- وظیفه روزانه یک روزنامه‌نگار ۹۴

۹۴	برنامه‌ریزی داشته باشید
۹۷	شمّ خبری خود را تقویت کنید؟
۱۰۱	از استاد پرس
۱۰۷	ارتباط با منابع خبری
۱۱۱	«حالا برو جلو»
۱۱۲	پایان طلایی

چند نکته

۱. این نوشته را تقدیم می‌کنم به همه استادان روزنامه‌نگاری، خبرنگاران، دبیران، سردبیران و مدیران رسانه و به ویژه جوانان مشتاق حرفه روزنامه‌نگاری و علاقه‌مندانی که در آغاز راهند.

۲. از دوستان ارجمندم دکتر مجید رضائیان، دکتر یونس شکرخواه، استاد فریدون صدیقی، دکتر محمد مهدی فرقانی، استاد علی‌اکبر قاضی‌زاده و دکتر حسن نمک‌دوست که بی‌دریغ و متواضع به من کمک کردند، صمیمانه تشکر می‌کنم و حضورشان را در این مجموعه پاس می‌دارم.

۳. این مجموعه بدون شک با کمبودهایی روبه‌روست، اما به اعتقاد من، نویسنده جایش در میان کتاب‌های رشته روزنامه‌نگاری خالی بود. امیدوارم این کتاب بتواند آموخته‌هایی مفید - اگرچه اندک - در اختیار جوانانی قرار دهد که می‌خواهند پای به وادی حرفه روزنامه‌نگاری بگذارند. این مجموعه در وهله اول برای کسانی نوشته شده است که در آغاز راهند، اما تردید ندارم مطالعه آن می‌تواند برای بسیاری از جوانان روزنامه‌نگار خالی از لطف نباشد.

۴. اگر خودخواهانه و تبلیغاتی نبود، به‌عنوان روزنامه‌نگار، دانش آموخته روزنامه‌نگاری و کسی که سال‌ها این رشته را در دانشگاه تدریس کرده است به همکاران مسئول خود در دانشکده‌های روزنامه‌نگاری پیشنهاد می‌کردم، مطالعه آن را برای دانشجویان این رشته به‌ویژه در همان ترم و سال اول دانشگاه الزامی کنند؛ چراکه در این نوشته تا حدود زیادی سعی شده است علاوه بر ارائه تعریفی از حرفه و چپستی روزنامه‌نگاری، مسئولیت‌های پیش‌روی دانشجویان را در سال‌های دانشگاه گوش‌زد و چشم‌انداز آینده شغلی آنان را ترسیم کند.

www.ketab.ir

مقدمه

روزنامه‌نگاری، حرفه‌ای فاخر است، به گونه‌ای که پاسدار ارزش‌هایی است که بر نقش شهروندان در مشارکت سیاسی و اجتماعی تأکید می‌کند. این حرفه در تحولات و پیشرفت‌های اجتماعی نقش مهمی دارد و در میان رشته‌های علوم ارتباطات اجتماعی، در کاکل آن می‌درخشد. ماهیت این حرفه، دلیل شرایط بی‌بدیلی که در فرایند شهروندسازی دارد، اجباراً کارکنان خود، یعنی روزنامه‌نگاران را نیز ارتقاء می‌بخشد، شاید هم این روزنامه‌نگاران‌اند که با رویکرد مسئولانه خود و بازنمایی آرمان‌های‌شان و با آگاهی‌بخشی به شهروندان این حرفه را به یک حرفه فاخر مبدل کرده‌اند.

همان‌طور که از عنوان کتاب پیداست، ظاهراً این نوشته قرار است توصیه‌هایی به جوانان باشد، که چگونه وارد عرصه روزنامه‌نگاری شوند و پله‌های ترقی را یکی پس از دیگری و به سرعت طی کنند. واقعیت این است که به‌عنوان کسی که سال‌ها در رسانه‌های مختلف کشور کار و در این رشته تحصیل و تدریس کرده است، دوست دارم به‌همراه دوستان عزیزم که هریک با تجربه و دانش گران‌سنگ

خود در مقام راهنما از من پیش‌اند، در این مجموعه مشوق علاقه‌مندان جوانی باشم که می‌خواهند وارد این عرصه شوند، تمامی تلاش در این مجموعه این بوده است که تصویری کج‌فرم و چشم‌اندازی غیرواقعی از این حرفه ارائه نشود؛ تصویری که در نهایت ما را تنها به شغلی مانند ده‌ها شغل دیگر رهنمون سازد. چیزی که متأسفانه امروزه در رسانه‌ها گرفتارش هستیم.

تضاد و طنز مسئله آن‌جاست که شما اگر بخواهید از همان ابتدا شرط کنید که راه سخت و سنگ‌لاخ است و این سختی‌ها را به رُخ بکشید، مخاطب جوان خود را با هول و هراس روبه‌رو خواهید ساخت و چه‌بسا باعث شوید از همان ابتدا، عطای آن را بر لقای آن ببخشید و اگر بخواهید یکی به نعل زنید، یکی به میخ، نهایتاً مجبور خواهید شد توصیه‌هایی برای رشد در محیط تحریریه‌های فعلی ارائه کنید که «در» آن همان مدار چرخیدن نیز خطاست.

حرفه روزنامه‌نگاری حرفه‌ای جذاب است، می‌تواند همزمان که به بازیگوشی‌های دوران جوانی ما پاسخ مثبت می‌دهد، به‌عنوان یک حرفه شیک، آن‌جایی که ما را با آدم‌های مشهور در هر حوزه‌ای محصور می‌سازد، غروری احمقانه نصیب‌مان کند و آن‌جایی که ما را با راد، نویسندگی و ادبیات می‌کشاند، و سوسه‌برانگیز باشد.

هول و هراس را در مقدمه پایان می‌دهم، جایزه از شما می‌خواهم ابتدا با خودتان فکر کنید چرا می‌خواهید وارد این عرصه شوید؟ به دنبال چه هستید؟ یک لقمه نان؟ شغلی که می‌شود چند سالی بی‌خیالی‌های جوانی را در آن سپری کرد؟ یا رؤیای شهرت به هر قیمت!

روزنامه‌نگاری قبل از آن‌که یک شغل باشد، یک تعهد است. تعهد یک انسان مسئول که می‌خواهد خودش و جامعه را روبه‌جلو هدایت کند. به دنبال آن است که شرایط زندگی مردم را بهبود بخشد. به پسرقت‌ها، و پیشرفت‌ها توجه دارد، ناعدالتی و ظلم را برنمی‌تابد، ناامنی، فقر و بی‌سوادی جامعه او را آزار می‌دهد. مقاوم و تلاشگر است و خودش را وکیل مردم می‌داند.

آنچه که این جا به عنوان وظیفه یک روزنامه‌نگار گفته شد، در حد رسالت پیامبران بود، شاید طرح همه این توقعات در شروع و انتظار از جوانی که دارد مزه می‌کند، ورود به دنیای خبرنگاری را، کمی سنگین و ظالمانه تلقی شود - قبول دارم، اما باید مسیر را از همان ابتدا درست ترسیم کنیم. به نظر نباید نگران کسی بود که با شنیدن این وظایف، از همان ابتدا غزل خداحافظی را خواهد خواند، بلکه باید نگران جوانی باشیم که بعد از ۲۰ سال متوجه می‌شود راهش را اشتباهی انتخاب کرده است و نیروی خود و رسانه را به هدر داده است.

کتاب به خواندن ادامه می‌دهید، یعنی این که جای امیدواری است! اینک می‌توان به مثله همه تبدیل کرد. وقتی شما به این اصول روی خوش نشان می‌دهید، نشانه آن است که ندای درونی شما با ماهیت رسانه سازگاری دارد، در ابتدا همین کافی است به کسی که سبک و سنگین می‌کند، رفتن به رسانه یا نرفتن را و به جوانی که در سالهای ابتدای کار مطبوعاتی است و سبک و سنگین می‌کند مانند یا نماندن را، می‌شود با اویم اگر چیزی غیر از این در سر دارید، شغل‌تان را اشتباهی انتخاب کرده‌اید. باید برای روزنامه‌نگار شدن، هدفی بالاتر از کار کردن برای کار کردن و برای کسب معاش داشته باشیم.

و البته وقتی ما می‌خواهیم، جامعه را به سمت یک سبختی سوق دهیم، به صرف خواستن نمی‌توانیم، بلکه باید ابتدا خودمان را به دست آوریم و پیامبران درون خود را بیدار نگاه داریم. این تحول درونی چگونه شکل می‌گیرد؟ قبل از هر چیز ایمانی قوی لازم است و کسب دانایی که با مطالعه هدفمند و رهرومندانه و تلاش طاقت‌فرسا به دست می‌آید. این مقدمه کوتاه منشور و اصول اخلاق ماست، برای حرفه‌ای که می‌تواند پراضطراب و جذاب باشد و لذت خدمت به مردم را در مالبریز کند.

احمد توکلی

خردادماه ۱۳۹۵